

Studia i Materiały. Miscellanea Oeconomicae

Rok 13, Nr 1/2009

Wydział Zarządzania i Administracji

Uniwersytetu Humanistyczno – Przyrodniczego Jana Kochanowskiego w Kielcach

Gospodarowanie zasobami organizacji w warunkach zagrożeń otoczenia

**Zbigniew Olesiński, Agnieszka Predygier,
Michał A. Leśniewski, Anna Sabat¹**

KSZTAŁTOWANIE KONKURENCYJNOŚCI GMIN REGIONU ŚWIĘTOKRZYSKIEGO- WYNIKI BADAŃ

Streszczenie

Regiony w dobie gospodarki rynkowej muszą kształtować swój potencjał konkurencyjny. Konkurowanie między jednostkami samorządu terytorialnego jest nieodłącznym elementem ich rozwoju. Celem artykułu jest przedstawienie ważności konkurencji w rozwoju jednostek samorządu terytorialnego oraz ukazanie potencjału konkurencyjności gmin regionu świętokrzyskiego w świetle badań naukowych.

Wstęp

Konkurencja jest zjawiskiem ekonomicznym warunkującym rozwój gospodarki, przedsiębiorstw jak i także jednostek samorządu terytorialnego. Konkurencja i mechanizm rynkowy kształtują zasady postępowania organizacji oraz także warunkują ich rozwój. Konkurencja jest pojęciem funkcjonującym na wielu płaszczyznach. Jedną z płaszczyzn jest jednostka samorządu terytorialnego (gmina). Konkurencja jako pojęcie nie jest jednoznacznie zdefiniowana. Istotne są jej de-

¹ prof. AF dr hab. Zbigniew Olesiński, Akademia Finansów w Warszawie;
dr Agnieszka Predygier, Instytut Zarządzania, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach;
dr Michał A. Leśniewski Instytut Zarządzania, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach;
mgr Anna Sabat, Instytut Zarządzania, Uniwersytet Humanistyczno-Przyrodniczy Jana Kochanowskiego w Kielcach.

terminanty, które na nie wpływają. Regiony w dobie gospodarki rynkowej muszą kształtować swój potencjał konkurencyjny. Konkurowanie między jednostkami samorządu terytorialnego jest nieodłącznym elementem ich rozwoju. Celem artykułu jest przedstawienie ważności konkurencji w rozwoju jednostek samorządu terytorialnego oraz ukazanie potencjału konkurencyjności gmin regionu świętokrzyskiego w świetle badań naukowych.

Konkurencja jako element rozwoju regionu²

Rozwój społeczno-gospodarczy w tym rozwój regionu w coraz większym stopniu zdeterminowany jest tzw. czynnikami miękkimi klasyczny model gospodarczy oraz model rozwoju regionu, w którym rozwój gospodarczy zależy przede wszystkim od zasobów ziemi, kapitału i pracy, podlega rozszerzeniu, przyznając istotną rolę nowym zasobom takim jak: wiedza, innowacyjność, przedsiębiorczość. Literatura przedmiotu definiuje rozwój regionalny jako trwały wzrost poziomu życia mieszkańców i potencjału gospodarczego w skali dużej jednostki terytorialnej.³ Pozwala to badać rozwój regionalny w kategoriach ilościowych i jakościowych zmian zachodzących w regionie, w grupach czynników charakterystycznych dla ogólnego zjawiska gospodarczego. Kluczowe znaczenie dla rozwoju regionalnego ma jakość regionalnego potencjału rozwoju, tj. stopień rozbudowania i aktywnego wykorzystania endogenicznych przewag- zasobów i kapitału- regionu. Wśród endogenicznych czynników rozwoju wyróżniamy: aktywne, bierno oraz zmarnowane, tj. takie, których odtworzenie bez znaczących nakładów inwestycyjnych nie jest możliwe w długim okresie.⁴ Jako aktywne czynniki rozwoju regionalnego definiowane są te elementy regionalnego potencjału rozwoju, które aktualnie najsilniej oddziałują na rozwój gospodarczy, np. wysokie kwalifikacje siły roboczej, innowacyjność przedsiębiorstw działających w regionie itp. bierno czynniki rozwoju regionalnego stanowią te zasoby i formy kapitału skumulowane w regionie, których pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy regionu wymaga pojawienie się określonych warunków, najczęściej inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną oraz edukację wraz z badaniami i rozwojem, finansowanych ze środków unijnych lub pochodzących z budżetu państwa. Optymalne wykorzystanie aktywnych, endogenicznych czynników rozwoju regionalnego, jak również spowodowanie zewnętrznych zdarzeń dla uruchomienia czynników biernych, będzie możliwe jedynie w określonych uwarunkowaniach. Literatura przedmiotu, w tym badania regionów najlepiej rozwiniętych, wskazują, że współcześnie warunkiem podstawowym jest odpowiednia jakość regionalnego otoczenia instytucjonalnego. W polskich warunkach, rozwój regionów odbywa się w ramach procesu głębokiej transformacji ustrojowej i przebudowy gospodarczej. Zawiera on takie

² Region jest pojmowany w kategoriach administracyjnych (region administracyjny- województwo).

³ J. Hausner (red), Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa, MSAP AE w Krakowie, Kraków 1999, s. 22.

⁴ G. Węclawowicz, Analiza i identyfikacja międzyregionalnych uwarunkowań rozwoju w planowaniu strategicznym regionów. Ekspertyza na zlecenie Departamentu Polityki Regionalnej MPiG, Warszawa 2005, s. 35.

główne składowe jak:⁵ rozwój instytucjonalny, restrukturyzacja działalności gospodarczej, rozwój technologiczny i innowacje, wzrost ruchliwości zasobów ludzkich i migracja ludności, rozwój kapitału ludzkiego i sektora usług, wzrost jakości środowiska i życia, wzbogacenie tożsamości kulturowej. Rozwój regionu można pojmować jako sumę rozwoju wszystkich gmin należących do danego województwa.⁶

Elementami kształtującymi rozwój współczesnych regionów (powiatów, gmin) i związanych z konkurencją jest konkurencyjność oraz zdolność konkurencyjna. Konkurencyjność oznacza, możliwość uczestniczenia w procesie konkurencji, zaś zdolność konkurencyjna umożliwia sprostanie wymaganiom narzuconych przez konkurentów.⁷ Konkurencyjność regionu nie jest pojęciem jednoznacznie zdefiniowanym w literaturze przedmiotu. B. Winiarski odnosi konkurencyjność regionu do rywalizacji polegającej na przyciąganiu inwestycji prywatnych- przedsiębiorców, organizacji gospodarczych (krajowych i zagranicznych), pozyskiwaniu subwencji i innych form wsparcia z budżetu centralnego, czy wreszcie pozyskiwaniu środków pomocowych UE i innych organizacji międzynarodowych.⁸ A. Klasik konkurencyjność regionu określa jako przewagę nad innymi regionami będącą wypadkową atrakcyjności oferty usługowej kierowanej do obecnych i potencjalnych użytkowników regionu, którymi są mieszkańcy, firmy, inwestorzy, goście- jej źródłem jest nowoczesna infrastruktura materialna, instytucjonalna i intelektualna regionu.⁹ Konkurencyjność regionów jest określana przez ich zdolności do przystosowania się do zmieniających się warunków, pod kątem utrzymania lub poprawy ich pozycji w toczącym się między regionami współzawodnictwie.¹⁰ Zdaniem K. Kucińskiego regiony są konkurencyjne, gdy charakteryzują się ekonomicznymi, społecznymi i technicznymi warunkami umożliwiającymi, a jednocześnie wymuszającymi, wysoką jakość produkcji, efektywność firm, wdrażanie nowych technologii, wzrost wydajności pracy oraz szybką rynkową realizację produktów.¹¹ Konkurencyjność regionu można rozpatrywać jako układ czynników

⁵ A. Klasik, *Strategie regionalne. Formułowanie i wprowadzanie w życie*, wyd. Akademia Ekonomiczna, Katowice 2001, s. 11.

⁶ M. A. Leśniewski, *Konkurencyjność jako stymulator rozwoju regionu na przykładzie gmin województwa świętokrzyskiego- wyniki badań*, w: *Regionalizm i lokalizacja* pod red. J. Rymarczyka, B. Skulskiej, W. Michalczyka, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009, s. 246.

⁷ Zob. M. A. Leśniewski, *Konkurencyjność jako czynnik aktywizujący rozwój gmin województwa świętokrzyskiego*, w: *Przedsiębiorczość a konkurencja w regionie świętokrzyskim*, pod red. Z. Oleśńskiego, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2007 s. 32-62.

⁸ B. Winiarski, *Konkurencyjność: kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej*, w: *Konkurencyjność regionów*, pod red. M. Klamut, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 1999, s. 48.

⁹ A. Klasik, *Konkurencyjność województwa śląskiego na tle innych regionów. Ujęcie syntetyczne*, w: *Województwo Śląskie. Integracja, konkurencyjność, nowe inicjatywy. II Śląskie Forum Rozwoju Lokalnego i Regionalnego*, Akademia Ekonomiczna w Katowicach i GWSP, Katowice 2001, s. 99.

¹⁰ A. Klasik, F. Kuźnik, *Konkurencyjny rozwój regionów w Europie*, w: *Konkurencyjność miast i regionów*, red. Z. Szymła, wyd. Akademia Ekonomiczna, Kraków 2001, s. 17; M. A. Leśniewski, *Konkurencyjność jako stymulator...* op. cit. s. 244.

¹¹ K. Kuciński, *Konkurencyjność jako zagadnienie regionalne*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1998, s. 19; Ibidem.

wzajemnie ze sobą powiązanych stanowiących jedną całość. Do czynników tych zalicza się: infrastrukturę techniczną, wiedzę, innowacyjność, produkt regionalny, ekorozwój, położenie geograficzne.¹² Czynniki kształtujące konkurencyjność regionu zależą przede wszystkim od potencjału tkwiącego w regionie, aktywności w sferze planowania i wdrażania polityki regionalnej przez regionalne władze samorządowe, polityki gospodarczej państwa oraz standardów polityki strukturalnej i polityki spójności UE. Region konkurencyjny to taki, w którym kształtuje się silny układ powiązań sieciowych, prze które jednostki przynależące do sieci mają dostęp do wspólnie generowanych korzyści zewnętrznych i wewnętrznych.¹³ Konkurencyjność regionu zależy od stopnia skumulowania pożądaných czynników tkwiących po stronie podmiotów funkcjonujących na terytorium tego regionu, aktywności i sprawności jego władz samorządowych, odpowiednich działań władz państwowych oraz priorytetów i zasad przyjętych w danym okresie programowania na poziomie UE. Konkurencyjność jednostek terytorialnych może być postrzegana także z punktu widzenia roli jaką w jej kształtowaniu pełnią różne podmioty konkurencyjności, istoty samych korzyści jakie te podmioty odnoszą oraz instrumentów i mechanizmów stosowanych w osiągnięciu przewagi konkurencyjnej.¹⁴ Konkurencyjność regionu możemy rozumieć jako: stan trwałej przewagi w stosunku do innych regionów-konkurowanie pośrednie; proces konkurowania-konkurowanie bezpośrednie. Konkurowanie pośrednie oznacza tworzenie konkurencyjnego otoczenia, ułatwiającego uzyskanie przewagi konkurencyjnej zlokalizowanych na danym obszarze jednostek gospodarczych (tzn. tworzenie lepszych warunków działania niż oferują inne regiony). Konkurowanie bezpośrednie jest to rywalizowanie upodmiotowionych jednostek terytorialnych o inwestorów, dostęp do zewnętrznych środków finansowych, lokalizację agend i instytucji rządowych itp.¹⁵

Potencjał konkurencyjny gmin regionu świętokrzyskiego-wyniki badań¹⁶

Badaniem ankietowym objęte zostało 100 gmin regionu świętokrzyskiego. Badania te przedstawiły syntetyczny obraz kształtowania konkurencyjności gmin. Na rysunku 1 przedstawione zostały najczęściej wymieniane walory konkurencyjne gmin.

¹² M. A. Leśniewski, Raport z przeprowadzonych badań w gminach województwa świętokrzyskiego w: Przedsiębiorczość a konkurencja w regionie świętokrzyskim-wyniki badań, pod red. Z. Olesińskiego, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2007, s. 77.

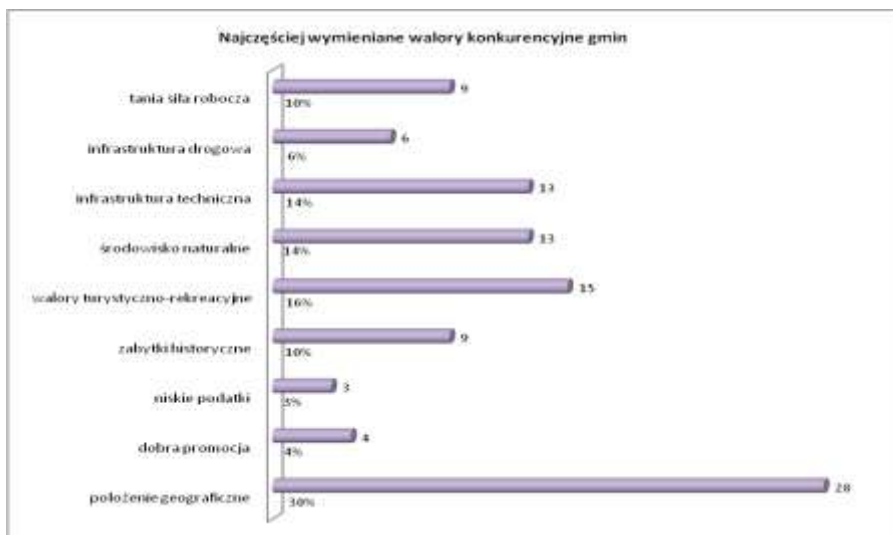
¹³ T. Markowski, Konkurencyjność i innowacyjność polskich regionów wobec akcesji do Unii Europejskiej. Ekspertyza na zlecenie Departamentu Polityki Regionalnej MGİP, Warszawa 2005, s. 65.

¹⁴ M. Adamowicz, Konkurencyjność jednostek terytorialnych w skali lokalnej, Wieś Jutra, Warszawa 2008, s. 7-13.

¹⁵ M. Poniatowska-Jaksch, Przemysłowe bezpośrednie inwestycje zagraniczne źródłem konkurencyjności regionu, SGH, Warszawa 2006, s. 19-25.

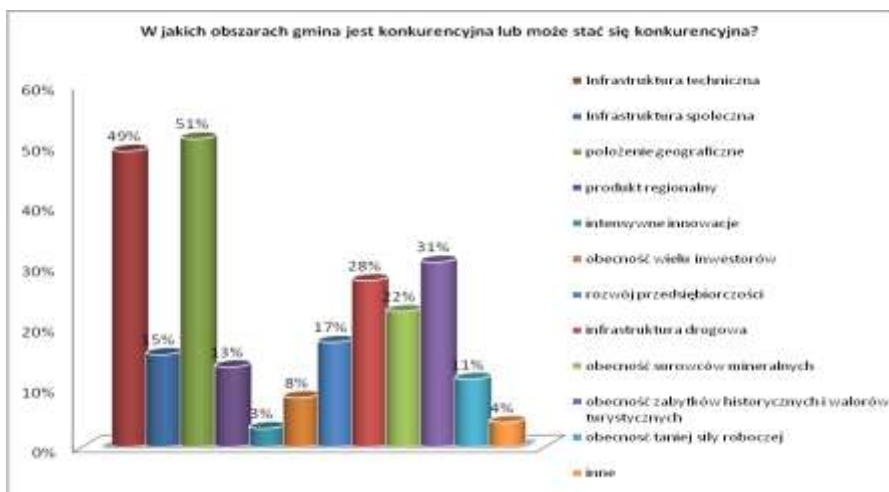
¹⁶ Z. Olesiński, A. Predygiel, M. Leśniewski, Wyniki badań gmin regionu świętokrzyskiego, Projekt Perspektywy RSI Świętokrzyskie I etap współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Kielce 2009, rysunek 13, 14, 15; Z. Olesiński, A. Predygiel, M. Leśniewski, A. Rzepka, Rola gmin w kreowaniu innowacyjności regionu. Analiza badań ankietowych wybranych gmin i przedsiębiorstw, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2009.

Rysunek 1. Walory konkurencyjne gmin.

Źródło: Z. Olesiński, A. Predygier, M. Leśniewski, Wyniki badań gmin regionu świętokrzyskiego, Projekt Perspektywy RSI Świętokrzyskie I etap współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Kielce 2009, rysunek 13, 15; Z. Olesiński, A. Predygier, M. Leśniewski, A. Rzepka, Rola gmin w kreowaniu innowacyjności regionu. Analiza badań ankietowych wybranych gmin i przedsiębiorstw, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2009.

Rysunek 2. Obszary obecnej i potencjalnej konkurencyjności gmin

Źródło: Z. Olesiński, A. Predygier, M. Leśniewski, Wyniki badań gmin regionu świętokrzyskiego, Projekt Perspektywy RSI Świętokrzyskie I etap współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Kielce 2009, rysunek 13, 15; Z. Olesiński, A. Predygier, M. Leśniewski, A. Rzepka, Rola gmin w kreowaniu innowacyjności regionu. Analiza badań ankietowych wybranych gmin i przedsiębiorstw, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2009.

Badane gminy postrzegają siebie jako konkurencyjne w stosunku do innych gmin w zakresie położenia geograficznego, walorów turystyczno-rekreacyjnych, infrastruktury technicznej, środowiska naturalnego, taniej siły roboczej, zabytków historycznych oraz niskich podatków, dobrej promocji. Elementem kształtowania konkurencyjności o zdecydowanej przewadze nad pozostałymi elementami jest położenie geograficzne. Położenie geograficzne jest postrzegane przez badane gminy jako element dający silne podstawy do rozwoju agroturystyki. Region świętokrzyski jest postrzegany jako region turystyczny. Gminy dostrzegają konkurencyjność innych gmin. Takie podejście jest dobre gdyż mobilizuje do intensywnej pracy. Pozytywnie można ocenić zjawisko konkurencji między badanymi gminami.

Gminy regionu świętokrzyskiego dostrzegają problem konkurencyjności. Poszczególne gminy konkurują przy pomocy różnych elementów. Położenie geograficzne i infrastruktura techniczna mają zdecydowaną przewagę nad pozostałymi elementami kształtującymi konkurencyjność. Atrakcyjność położenia geograficznego będzie bardzo ważna dla regionów lub gmin rozwijających działalność turystyczną. Infrastruktura techniczna jako element kształtowania konkurencyjności wynika z zapóźnienia rozwoju wodociągów, kanalizacji itp. i dlatego postrzegana jest w istotnych kategoriach konkurencyjności. Działania innowacyjne, promocyjne, rozwój przedsiębiorczości, produkt regionalny są postrzegane na znacznie niższym poziomie procentowym niż wcześniejsze dwa elementy. Trudno jest w dobie dzisiejszej rozpatrywać konkurencyjność nie analizując problematyki przedsiębiorczości, działań promocyjnych itp. Gminy będą musiały wzmocnić działania związane z szeroko pojętą przedsiębiorczością gdyż to warunkuje postępy w rozwoju konkurencyjności. Przedsiębiorczość, innowacyjność, produkt regionalny są składowymi konkurencyjności.¹⁷

Podsumowanie

Konkurencyjność gmin w stosunku do innych jednostek terytorialnych świadczy o dynamice ich rozwoju. Przedstawione wyniki badań dowodzą, że gminy regionu świętokrzyskiego są w trakcie kształtowania konkurencyjności jako elementu rozwoju w warunkach gospodarki rynkowej. Niewątpliwym walorem, elementem konkurencyjności gmin jest położenie geograficzne, które winno być zwiększane poprzez wzrost jego atrakcyjności. Istnienie na terenie regionu Świętokrzyskiego Parku Narodowego plasuje nasze gminy na poziomie gmin turystycznych. Walory krajobrazowe i środowisko naturalne wspierają gminy w podnoszeniu ich poziomu atrakcyjności. Zapóźnienia w rozwoju infrastruktury technicznej powoduje, że stanowi ona ważny obszar działań inwestycyjnych poszczególnych gmin i jest postrzegana jako element kształtowania konkurencyjności.

¹⁷ M. A. Leśniewski, Raport z przeprowadzonych... op. cit. s. 77

Bibliografia

1. Adamowicz M, Konkurencyjność jednostek terytorialnych w skali lokalnej, Wieś Jutra, Warszawa 2008.
2. Hausner J, (red), Programowanie rozwoju regionalnego. Poradnik dla samorządów województwa, MSAP AE w Krakowie, Kraków 1999.
3. Klasik A, Strategie regionalne. Formułowanie i wprowadzanie w życie, wyd. Akademia Ekonomiczna, Katowice 2001.
4. Klasik A, Konkurencyjność województwa śląskiego na tle innych regionów. Ujęcie syntetyczne, w: Województwo Śląskie. Integracja, konkurencyjność, nowe inicjatywy. II Śląskie Forum Rozwoju Lokalnego i Regionalnego, Akademia Ekonomiczna w Katowicach i GWSP, Katowice 2001.
5. Klasik A, Kuźnik F, Konkurencyjny rozwój regionów w Europie, w: Konkurencyjność miast i regionów, red. Z. Szymła, wyd. Akademia Ekonomiczna, Kraków 2001.
6. Kuciński K, Konkurencyjność jako zagadnienie regionalne, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa 1998.
7. Leśniewski M. A, Konkurencyjność jako stymulator rozwoju regionu na przykładzie gmin województwa świętokrzyskiego- wyniki badań, w: Regionalizm i lokalizacja pod red. J. Rymarczyka, B. Skulskiej, W. Michalczyka, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Wrocław 2009.
8. Leśniewski M. A, Konkurencyjność jako czynnik aktywizujący rozwój gmin województwa świętokrzyskiego, w: Przedsiębiorczość a konkurencja w regionie świętokrzyskim, pod red. Z. Olesińskiego, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2007.
9. Leśniewski M. A, Raport z przeprowadzonych badań w gminach województwa świętokrzyskiego w: Przedsiębiorczość a konkurencja w regionie świętokrzyskim-wyniki badań, pod red. Z. Olesińskiego, Akademia Świętokrzyska im. Jana Kochanowskiego w Kielcach, Kielce 2007, s. 77.
10. Markowski T, Konkurencyjność i innowacyjność polskich regionów wobec akcesji do Unii Europejskiej. Ekspertyza na zlecenie Departamentu Polityki Regionalnej MGiP, Warszawa 2005.
11. Olesiński Z, Predygiel A, Leśniewski M, Wyniki badań gmin regionu świętokrzyskiego, Projekt Perspektywy RSI Świętokrzyskie I etap współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego, Kielce 2009, rysunek 13, 14, 15.
12. Olesiński Z, Predygiel A, Leśniewski M. A, Rzepka A, Rola gmin w kreowaniu innowacyjności regionu. Analiza badań ankietowych wybranych gmin i przedsiębiorstw, Wyższa Szkoła Ekonomii i Prawa im. prof. Edwarda Lipińskiego w Kielcach, Kielce 2009.
13. Poniatowska-Jaksch M, Przemysłowe bezpośrednie inwestycje zagraniczne źródłem konkurencyjności regionu, SGH, Warszawa 2006.
14. Węclawowicz G, Analiza i identyfikacja międzyregionalnych uwarunkowań rozwoju w planowaniu strategicznym regionów. Ekspertyza na zlecenie Departamentu Polityki Regionalnej MPiG, Warszawa 2005.
15. Winiarski B, Konkurencyjność: kryterium wyboru czy kierunek strategii i cel pośredni polityki regionalnej, w: Konkurencyjność regionów, pod red. M. Klamut, Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu, Wrocław 1999.

Abstract

Forming of competitiveness of local district of świętokrzyski region - result research

Regions must form competitive potential in day of market economy. Competing is between units of local governments inherent element of development. Presentation of importance of competition is purpose of article in development of unit of local government and appearance of potential of competitiveness of commune of świętokrzyski region in light of scientific research.